

Sygn. akt III Cz 889/16

POSTANOWIENIE

Dnia 9 sierpnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy
w następującym składzie :

Przewodniczący – Sędzia SO Andrzej Dyrda

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 sierpnia 2016 roku

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Usługowo-Handlowego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ż.

przeciwko A. I. i N. I.

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanych

na postanowienie Sądu Rejonowego w Żorach

z dnia 31 marca 2016 r., sygn. akt I C 111/14

postanawia :

oddalić zażalenie.

SSO Andrzej Dyrda

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Żorach postanowieniem z 31 marca 2016r. oddalił wniosek pozwanych A. I. i N. I. o zwolnienie od obowiązku uiszczenia zaliczki w wysokości 1.000 zł na poczet wynagrodzenia biegłego sądowego. Uzasadniając rozstrzygnięcie, powołując się na treść art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd stwierdził, że na podstawie przedstawionego przez nich oświadczenia majątkowego, wskazującego jedynie wydatki, którymi są obciążeni – wydatki na media i obciążenia kredytowe oraz dochód osiągnięty w 2014 roku przez pozwanego N. I. w wysokości 1280 złotych, bez wskazania wysokości osiąganych dochodów po 2014 roku, nie sposób stwierdzić, czy obciążenie kosztami sądowymi spowodowałoby uszczerbek dla pozwanych i ich rodziny. Z tych względów Sąd uznał, że na obecnym etapie postępowania pozwani zobowiązani są do uiszczenia zaliczki na wynagrodzenie biegłego w wysokości 1.000 złotych, zwłaszcza, iż wniosek o dopuszczenie tego dowodu złożyli już w sprzeciwie od nakazu zapłaty z dnia 3 lutego 2014 roku.

Zażalenie na to postanowienie wnieśli pozwani zarzucając wadliwą ocenę informacji zgromadzonych w sprawie skutkującą błędną ocenę zasadności wniosku jak również naruszenie art. 109 ust. 1 oraz art. 102 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez ich niezastosowanie.

Na tych podstawach wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia i zwolnienie pozwanych od ponoszenia kosztów sądowych w całości, względnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji albo uchylenie zaskarżonego orzeczenia oraz poprzedzającego go zarządzenia w przedmiocie wezwania do uiszczenia zaliczki na koszty biegłego oraz stwierdzenia, że zaliczkę tę winna uiścić strona powoda.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W doktrynie i orzecznictwie powszechnie akceptowana jest zasada odpłatności wymiaru sprawiedliwości, natomiast możliwość zwolnienia od kosztów sądowych ma istotne znaczenie dla zapewnienia stronom dostępu do sądu dla realizacji ochrony ich praw. Prawo do zwolnienia od kosztów, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny, nie jest jednak nieograniczone, a jego celem nie jest zapewnienie idealnej (wedle oceny zainteresowanego) dostępności wymiaru sprawiedliwości zawsze i w każdej sprawie (porównaj: wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 września 2004r.; P 4/2004, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 16 czerwca 2008r.).

Również w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (porównaj wyrok z dnia 26 lipca 2005 r. Sprawa 39199/98 P. i (...) przeciwko Polsce Wybór orzecznictwa ETPC w sprawach polskich 2005/2 str. 75-89, LexPolonica nr 387711), wymóg uiszczenia opłat i wydatków nie jest ograniczeniem prawa do sądu z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej protokołem nr 2; Dz. U. 1993 r. Nr 61 poz. 284 ze zm. Trybunał wskazał, że odpłatność postępowania sądowego, ze swej istoty nie narusza podstawowych praw jednostki, w tym prawa dostępu do sądu, natomiast ustanawiane „bariery finansowe” muszą uwzględniać równowagę (rozsądny związek proporcjonalności) między interesem państwa w pobieraniu opłat sądowych a interesem strony w dochodzeniu roszczeń (obrony praw) w postępowaniu sądowym. Istotnym jest zapewnienie jedynie mechanizmu, pozwalającego na właściwą ocenę sytuacji majątkowej strony, która obowiązuje w polskim systemie prawnym.

Rozpoznanie wniosku o zwolnienie od kosztów musi brać pod uwagę prawa strony, w szczególności prawo strony do wszczęcia postępowania sądowego wyrażone w art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167, załącznik), art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej protokołem nr 2 (Dz. U. 1993 r. Nr 61 poz. 284 z późniejszymi zmianami), jak również w art. 45 Konstytucji RP. Prawo to zasadniczo może podlegać pewnym ograniczeniom, w tym poprzez nałożenie na stronę kosztów sądowych. Powyższa dyrektywa winna być jednak zawsze brana pod uwagę przy rozpoznaniu wniosku strony o zwolnienie od kosztów sądowych, ostateczna ocena zawsze musi być dostosowana do okoliczności konkretnej sprawy.

Ocena proporcjonalności ograniczenia prawa dostępu do sądu przez wysokość kosztów sądowych nie może być dokonana in abstracto, ale wymaga starannej oceny w świetle okoliczności danej sprawy, w szczególności możliwości finansowych skarżącego oraz etapu postępowania. Ocena ta wymaga również uwzględnienia, iż prawo do sądu spełnia kluczową rolę w demokratycznym społeczeństwie i nie może być iluzoryczne czy teoretyczne, ale praktyczne i skuteczne.

Zagadnienie zwolnienia od kosztów sądowych uregulowane jest w art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 z późniejszymi zmianami, dalej KswscU), zgodnie z którym zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Ocenie Sądu podlega zatem czy istotnie okoliczności przedstawione przez stronę pozwalają na udzielenie jej zwolnienia od kosztów sądowych.

Wskazać przy tym należy, że zgodnie z utrwalonym poglądem w orzecznictwie Sądu Najwyższego, strona przygotowująca się do procesu sądowego, powinna się odpowiednio do niego przygotować pod względem finansowym przez zabezpieczenie niezbędnych środków na pokrycie kosztów sądowych, a to między innymi poprzez poczynienie oszczędności i ograniczenie innych wydatków (porównaj: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 1980 r., I CZ 99/80; z dnia 24 września 1984 r., II CZ 104/84.; oraz z dnia 14 października 1983 r., I CZ 151/83). Dopiero gdy tak poczynione starania nie przynoszą rezultatu, stronie przysługuje prawo wystąpienia do sądu z wnioskiem o zwolnienie z kosztów postępowania sądowego.

W identycznym tonie wypowiedział się także Sąd Apelacyjny w Katowicach, który wskazał, że zwolnienie od kosztów sądowych winno być udzielane wyjątkowo, w szczególnie uzasadnionych okolicznościach, osobom nie mającym jakichkolwiek możliwości opłacania tych kosztów (postanowienie z dnia 14 stycznia 2013r., III AUz 365/12). Wyjątkowy charakter tej instytucji podkreślił również Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 lutego 2015 r. (II CZ 96/14).

Nie można także pominąć, że doktryna i orzecznictwo, przyjęło również prymat kosztów sądowych nad wszelkimi wydatkami i zobowiązaniami konsumpcyjnymi.

Przenosząc powyższe rozważania na przedmiotowe postępowanie, należy stwierdzić brak podstaw do zwolnienia pozwanych od kosztów sądowych, tj. zaliczki na wynagrodzenie biegłego. Obowiązek ten wynika z art. 130⁴ § 1 k.p.c., natomiast jego uchybienie wiąże się z pominięciem czynności połączonej z wydatkami. Wobec złożenia takiego wniosku przez pozwanych, całkowicie chybnym należy uznać argument pozwanych o zasadności „przerzucenia” tego obowiązku na stronę powodową.

Również za niezasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 109 ust. 1 KswscU. Zgodnie z nim, Sąd może zarządzić stosowne dochodzenie, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych lub z niego korzystającej. Pozwani podnosząc ten zarzut pomijają jednakże, że takie dochodzenie było przez Sąd prowadzone. Wynika to zarówno z treści zarządzenia z 9 października 2015r., jak również przedłużenia przez Sąd terminu do wykonania przez pozwanych zadość temu wezwaniu. Pomimo to, pozwani nie wykazali wysokości swoich dochodów, a wobec tego, w tak przeprowadzonym postępowaniu, Sąd I instancji zasadnie uznał brak podstaw do udzielenia pozwany zwolnienia od obowiązku uiszczenia zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego, skoro nie wykazali, iż nie są w stanie ich ponieść.

Sąd Okręgowy podziela w pełni pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 29 stycznia 2013r. (III AUz 18/13), iż warunkiem uzyskania zwolnienia od kosztów sądowych nie jest tylko dopełnienie obowiązku, wynikającego z art. 102 ust. 2 ustawy kosztowej, tj. złożenia oświadczenia, ale wykazanie braku realnych możliwości poniesienia konkretnej kwoty tytułem opłaty sądowej. Tej okoliczności pozwani nie wykazali, zatem zasadne było oddalenie tego wniosku.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

SSO Andrzej Dyrda